

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓÍRAT.

I. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

258. sz.
1913.

Az első magyar fényképező turista.

Írta: dr. Gaál István.

Szerencsés véletlen juttatta újra kezembe *Rosti Pál* «Úti emlékezetek Amerikából» című könyvét. Album alakú díszkiadása, ennek gyönyörű rajzai és fényképei gyermekkorom legkedvesebb szórakoztatói és tanítói voltak. S szinte különös, hogy az azóta eltelt számos esztendőn keresztül sohasem jutott kezeim közé, megmaradt tehát az én legkedvesebb és speciális gyermekkori emlékemnek. Bizonyosan innen van, hogy látására úgy zsonganak gyermekkori emlékeim, vágyakozásaim, mint egy népes méheraj! Hogy irigyeltem az utazót, aki ott járhatott a pálmás trópusi növényzet közt, a verőfényes napsütés örök hónapban s a Füstokádó hegy (Popocatepetl) örök hóval borított ormán. Mily lelkes elhatározással terveztem magam is ilyen utazást!

Hiszen ez általános vonása a gyermeki léleknek, — mondják biztonnyal olvasóim. Ez mindenestre így van, csak az a baj, hogy rendszeren a valóságtól eltérő, kalandos útleírások kedvencei a gyermekeknek s ritkább eset az, amikor a teljesen tárgyilagos, minden szertelenséget kerülő útleíró munkája tesz szik. *Rosti Pál* pedig, mint előszavában maga is írja, nem bocsátkozott hajmeresztő kalandok leírásába. »Óvakodtam — úgymond — az elbeszélő utazót regényhőssé alakítani. Minden főrekvésem abban összpontosúlt, hogy azon benyomásokat, melyeket rám vidékek, növényzetek, emberek s ezek társas viszonyai stb. gyakoroltak, minél elevenebb s természetihébb színekkel lefesthessem s ily úton honfitársaimnak a tapasztalatokról legliszlább fogalmakat, a valóságnak híven megfelelő képeket s tudósításokat nyújthassak.»

Újból hangsúlyozom tehát, hogy a szorosán tudományos értékű s ma már jórészt elavúlt adatok megfelelő átdolgozásával *Rosti* könyve mint ifjúsági olvasókönyv is kitűnően megállaná helyét. S ilyen irányú eredeti munkánk amúgy is kevés van; különben pedig jó könyvből sohasem lehet túlságosan sok.

De ez csak egyik s eddigelé figyelemre egyáltalán nem méltatott jelentős oldala ennek a munkának, amiről most magam sem írok bővebben.

S ha most azt kérdik, micsoda alkalomból emlegetem itt Rosti tanulságos útleírását, bizony kedvem volna egyszerűen azt felelni, hogy ilyen könyvnek fölemlegetéséhez, ösmertetéséhez semmi különösebb alkalmosszerűség nem szükséges. Hyenről beszélni, írni, mindig aktuális dolog. De azok számára, akik nem osztják nézetemet, talán elfogadható aktualitást nyújt az a körülmény, hogy az «Üli emlékezetek» 1861-ben, — tehát kis híján pontosan *fél század előtt* — hagyta el a sajtót.

Ez a gyönyörű könyv egyfelől mint magyar útazó eredeti munkája, másrészt mint sok érdekes tudományos adatot tartalmazó mű nemcsak korának, hanem napjainknak teljes elismerésére is méltó. S miután Rosti páratlanul éles szemű megfigyelő, s a lehetőségig tárgyilagos leíró, természettudományi adatai valódi becsület el nem veszthetik.

Az «Erdély» lapjain azonban nem lehet céloim Rostit mint természetbúvárt ösmertetni. Elég anyagot nyújt ő különben a mi szempontunkból is.

Életrajzi adataiból csak néhányat jegyzek itt föl röviden.

Barkóczy Rosti Pál 1830. nov. 29-én, Pesten született. Családja révén (atyja Békésvármegye alispánja volt, Eötvös József báró és Trefort sógorai voltak) bejáratos volt a legfelsőbb körökbe s ezen a réven is magas műveltségre tett szert. Mint id. Szinyei J. írja: «Kora ifjúságától fogva szép és nemes hajlamai voltak; barátja s művelője mindenféle sportnak, szerelte a virágokat s rajongott a zenéért». Szabadságharcunkat a Károlyi huszárezredben küzdötte végig s amikor menekülnie kellett, Münchenbe, majd Párisba ment. Münchenben nagy buzgalommal hallgatta a természettudományi tárgyakat, — leginkább vegytant, — míg Párisban főként földrajzzal, ethnografiával és — *fényképészettel* foglalkozott. Innen Amerikába utazott (1856) majd visszatérve (1859) Birly barátjával «Ellida» nevű csónakján Rotterdamtól a Rajnán s majd a Dunán egész Pestig lecsónakáztak (1862). Nemsokára azonban káros betegség vett erőt rajta, amely magábavonulásra kényszerítette. Duna-Pentelei lakását valóságos rózsaligetté varázsolta s itt is érte a halál, java férfikorában, 1874. dec. 7-én.

Amerikai utazásait Rosti 1856 augusztus elején kezdte meg. Fél esztendő az Egyesült Allamok és Canada egyes vidékeinek beutazására fordított, míg 1857. jan. 12-én Habanába érkezett. Útleírásának fonalát itt veszi föl. S mindjárt az első fejezet: «Habana leírása általában» nyilvánvalóvá teszi, hogy szerzőnk mily kitünő megfigyelő s mennyire mestere a tollnak. Megkapóan közvetlen, színes képet fest Cuba fővárosáról s ennek életéről; s mindezt oly formában, hogy az olvasó egy pillanattig sem kételkedhetik abban, hogy teljesen hű képet rajzolt.

Szinte az aprólékosságig részletező, — amikor pl. a házak építési modorát, külső és belső berendezését írja le — s még sem úntató. Érdekes az a megjegyzése, hogy minden habanai háziúr azt állítja, hogy az ő házának lapos tetejéről nyílik a legszebb kilátás a városra és környékére.* Szintúgy érdeke-

* Valóban érdekes, hogy jóllehet a kreoloknak eléggé fejlett érzésük van a szép kilátások, tájékok iránt, ennek dacára valósággal lenézik a túristát.

sen és pontosan írja le a cubai kreolok vasárnapját, templomjárásukat, valamint nemzeti mulatságukat, a *bika és kakasviadalokat*. Ez utóbbiról megjegyzi, hogy nemcsak Habanában, hanem mindenütt ahol spanyol faj él, divatos. Kivált a falusi legénység kedveli. «Sokszor láttam, — írja Rosti, — főképp Dél-Amerikában a Llanosokon, legényeket kakasokkal a hónuk alatt egyik tanyáról a másikra lovagolni, hogy «kakast próbáljanak», mert minden háznak megvan a *vívó kakasa*.

Érdekes fejezetek szólnak az éghajlatról, közegészségügyi viszonyokról (sárgaláz) valamint a rabszolgaságról s általában a szociális viszonyokról is.

Cubáról Szent-Tamás szigetére, innen pedig Venezuelában utazott Rosti.

Venezuelát is alaposan megismerteti az olvasóval. Különös érdekességet nyújt leírásának még az a körülmény is, hogy a Caracast elpusztított fölgrengés nyomai szerzőnk ott jártakor még láthatók voltak; (ámbar a katasztrófa leírását csak Humboldt nyomán adja.) A város, lakosság, stb. ismertetése oly érdekes és alapos, miként azt Habanánál megjegyeztem. A közlérsásgot magát három fő fejezetben tárgyalja. Első sorban a tengerpart vidékét, amelyre szorítkozik a venezuelai kultúra is; azután a Llanosokat írja le, amelyen a mi Alföldünkéhez sok hasonló vonást találhatunk s végül az Orinoco vízkörnyékén elterülő őserengetegekről szól, amelyekben csak a folyam s egyes mellékfolyók mentén lehet áthaladni.

A tengerparti övben hegyesebb a vidék s itt Rosti több esetben behizonyította, mily szenvedélyes turista. Így rendkívül vonzóan írja le egy kirándulását a *San Juan de los Morros* melletti sziklákra, melyeknek szépségét többen dicsérték. Színes, eleven leírásából hadd álljon itt néhány részlet:

«Dél felé értem San Juan helységbe, melynek sziklái már messziről láthatók, mint óriás falak. Vidéke nagyszerű ugyan, de várakozásomat ki nem elégítette egészen; rendesen így vagyunk vele, ha már jó előre sokat hallunk valaminek nagyszerű voltáról s aztán túlságosan megereszítjük képzeletünk fékét. A morrosi két szikla fekete tömör mészke s két alacsony, széles zöld domb tetejéről nyúlakodik ki mintegy 8—900 lábnyira a helység fölé; az egyik óriás cukorsüveg, a másik meredek, függélyes fal módjára... Két barlang is van a Morros szikláiban: egyik, a szélesebb, a fal alakú sziklában s alantabb a másik a csúcsos sziklában igen magosan. Az odavalók szerint az első csepegőkőből áll és tágas, az utóbbi hegyi jegőcből s inkább csak üreg. Kellőleg kipuhatolva, tudományosan leírva egyike sincs; szerfölött sajnáltam tehát, hogy az idő rövidsége meglátogatnom nem engedte. Mégis, hacsak nagyjából is, meg akartam vizsgálni a kisebbiket, a «kristályüregét», mert ilyesmit még nem láttam s szemtanuk teünderiesnek írták le. Sok kérdésbe, rábeszélésbe került, míg néhány helybeli urat rábirhattam, hogy másnap velem a barlangot meglátogassák. Útnak indultunk, természetesen lóháton, mert *gyalog járni* ott oly *hallatlan* dolog, mint a pesti városligetben számaron s ha én a hegyeket másztam s gyalog sétáltam, megbámúltak, mint mi olyant, ki cigánykereket hánynya.»

A kirándulás egyébként nem sikerült, mert az idő esős volt, sőt egy megáradt patakban Rosti majdnem életét veszítette.

Venezuelából Trinidad szigetére s innen Mexicoba hajózott át szerzőnk.

A Mexicot ismertető fejezetek közül leginkább az indusok életmódjáról, a kreolokról és mesztizzákról szólók, a «Mexico völgye, égalja egészségi állapota» című s a mi szempontunkból legkivált az Orizaba völgye és vulkánjának, a Popocatepetl megmászásának, a Puente de Dios melletti barlangnak, valamint a Cautla és Cuerna-vacca völgyeinek leírása számíthatnak különösebb érdeklődésünkre.

A Popocatepetl megmászásának érdekes és élvezetes leírásából helyén valónak gondolom néhány részlet közlését, hiszen föltehetem, hogy turista-véreimet érdekli az ennek a vulkánnak 5452. m. magasságig nyúló kráterét megmászó első magyar turista* útja.

«A Popocatepetl a különben is oly bájos mexicói völgynek főeké képezi. Kitünő magosságánál fogva a völgyből mindennünnen látható és pedig különböző helyekről tekintve oly különböző alakban, hogy alig hinnők, hogy egyazon hegyet szemléljük... A mexicói vulkánok ezen óriását megmászni, még folyton tevékeny töbörének mélyét megvizsgálni, a Sierra Madre ezen legmagasabb ormáról a nagyszerű kilátást élvezni legforróbb kívánságaim közzé tartozott. Sok bajomba került míg lóra s vezetőre szert tehettem. Végre akadtam egy haszontalan legényre, ki két hitvány lovával engem elvezetni ajánkozott. Délutáni 1 óra tájban elindultunk... Imitt-amott megrikkult az erdő s gyönyörű kilátást engedett az alattunk elterülő völgyre. Leginkább föltűnt nekem itt a vadon termő mezei virágok hiánya a réteken, melyek a mi hegyi vidékeinknek annyi bájot kölcsönöznek... itt kopár, félig kiégett mezőre akadtunk, melyen szanaszét néhány marha legelészett, sovány, mint a Fáraó álmabeli hét tehén... Az alkonyat Mexicóban csak rövid lévén, hamar ránk esteledett. Ekkor vezetőm, ki eddig folyvást biztatott, hogy mindjárt megérkezünk, egyszerre kijelenté, hogy bizony utat vesztett s nem tudja, hol vagyunk! Éjjeli 10 óra tájban ritkás fenyvesre akadtunk... Nem maradt egyéb hátra, mint hogy magunkat egy kis barrankában (hasadék) meghúzzuk, hol legalább a szél dühe elől találhattunk némi oltalmat... Itt mellesleg megjegyzem, hogy — mint később megtudtam — vezetőm, ki majdnem naponkiint följár a «rancho»-ba, (csárdaféle), szándékosan tévesztette el az utat, alkalmasint, hogy megöljön s kiraboljon. De erre nem volt alkalma... A fölkelő nap sugarainál ismét útnak indultunk. 9 óra tájban értük el a tegnapi oly annyira sóvárgott «rancho»-t... A «norte» még másnap reggel is dühöngött s lehetetlen volt a vulkánt megmászni... A norte végre lecsillapodott s hétfőn, (dec. 24-én) gyönyörű; csendes, tiszta reggelre virradtam. A Popocatepetl havas csúcsa különös fényben ragyogott s méltóságteljesen s meghívólag emelkedett a felhőtlen kék ég felé! El is fogadtam meghívását. A Popocatepetl nem jéges bérc, mint az Iztaccihuatl, hanem valóságos havas;

* Sajnálatomra nincs módomban utána járni, vajjon Rosti Pál óta hány magyar turista mászta meg ezt a csúcst. Pedig — részemről legalább — érdekesnek tartanám ezt a kimutatást.

kúpját néhány lábnyi, sőt némely helyt néhány ölnyi vastagságú hólepel fõdi egyarántosan. Nincs ott — legalább az északi oldalon, ahol én másztam föl — a legsekélyebb egyenetlenség, repedés, szakadás sem. Ottjártamkor — télnek idején — a hó felsõ rétege már több hetes, sőt hónapos volt; délben fõlszínén kissé megolvad, d. u. 2—3 óra tájban ismét fagyni kezd, úgy, hogy az egész orom ilyenkor nem többé hó, hanem fölõtte

A POPOCATEPETL DK. FELŐL

ROSTI PÁL FÖLVÉTELE.

síkos, meredek jégkúpot képez. Az indusok, mint macskák másznak föl rajta, de nekem ez nem kis bajomba került... Hágóvas nem volt lábamon s vezetóm minden lépést kénytelen volt baltácskájával a jégbe vésni, így haladhattunk csak nagy lassan. Vezetóm nyugtalankodott s egyre óbégatott, hogy már késõn lesz, a hó még keményebbre fagy s aztán nem moz-

dúlhatunk sem előre, sem hátra... 5 óra volt, midőn a többör szélére értünk. Ez első pillanatra meglepően nagyszerű, szinte borzalmat gerjesztő látvány. (Szerző itt részletesen leírja és több rajzban be is mutatja a krátert.) Egymásra dülő, részint a többör falazatjából kinyúló, hólepett, vagy kopár, de jéghideg porfir sziklákon a többör belsejébe másztunk. Itt egy hatalmas, előre nyúló szikla néhány deszka darabbal van körülvéve s így a gyakori szél dühöngése ellen oltalmat nyújt... egyenest e tanyához siettem. Mellém gubaszkodott vezetőmmel... betakaróztunk s 7 órakor már aludtunk... Álmom csak rövid volt; fejem, mely fölértemkor csak el volt fogúlva, mindinkább kezdett fájni s a szakgatás szinte tűrhetlenné vált... Nem tudtam nyugalmat találni s már szinte megbántam, hogy a Popocatepetl ormára jöttem éjszakára, *mit még egy útas sem tett* s mire, mint később megtudtam, az indusok közül is csak a hozzá törődöttek mernek vállalkozni.

Soha éj oly hosszúnak nem rémlett. Ha néhány percre el is szunyadtam, a szédülés, a rémes álmok újra fölriasztottak. De másrészt a lég páratlan tisztasága, az eddig nem láttam fényben s nagyságban ragyogó csillagok tündöklése, elszigeteltségem itt, oly messze a földtől, a felhők felett, a mély csend, melyet csak olykor-olykor szakított félbe a leomló s a többör mélyébe zuhanó szikladarabok robaja, vagy a nagy erővel kitóduló füst zúgása: mindez szinte elfeledteté velem éji szállásom kellemeflenségeit s veszélyeit s egész életemre eltörülhetetlen emléket hagyott hátra lelkemben... Végre-valahára keleten a Vénus és a pompás «déli kereszt» ragyogása a hajnal közeledtét hirdette. Fölmásztam a többör szélére, hogy a nap fölkelését lássam. De nem merek belefogni e nagyszerű látvány leírásába, melyet a legmesteribb eset sem volna képes lefesteni.

Kinos főfájásom csillapodván, összeszedtem minden erőmet, hogy mielőtt a Papocatepetltől végkép elbúcsúznám, fölkapaszkodhassam még a többör legmagosabb pontjára. Ez az ormok meredeksége miatt még sokkal több bajba és fáradtságba került, mint eddigi útam; de végre sikerült ez is. A kilátás, mely onnan nyílik, leírhatatlanul nagyszerű.»

A csúcsról való lejövetelt csak röviden írja le, de megemlíti, hogy igen nagy fáradságába került s nagyon jó hasznát vette hosszú túrista botjának.

A Papocatepetl megmászsása után hasonlóan érdekes vállalkozása volt Rostinak a *Puente de Dios* melletti barlang megvizsgálása is, amelyről az a hír járta, hogy valami tűzhányó tört ki a belsejében. Szerzőnk rájött, hogy a barlangban fölhalmozódott denevér guánó ég, (esetleg villámcsapás gyújtotta meg), s ennek a füstjétől ijedtek meg a lakosok.

Mexikóból Peruba akart menni utazónk, de a körülmények megghiúsították ezt a szándékát s így 1858 nyár végével New-Yorkon át Angliába érkezett.

Hanem térjünk vissza Rosti könyvére!

Azt hiszem tagtársaim a főntebb közölt részletek alapján is oszthatják azt a nézetemet, hogy Rosti Pálnak Popocatepetl-túra leírása valóságos gyöngye túrista irodalmunknak. Sőt minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy ez a cikk a túrista világirodalomban is igen előkelő helyet foglal el, annál is inkább,

miután ennek a túrának csak egy korábbi leírását ismerjük, Gerold tollából.

De nem csupán a Popocatepetl megmászásáról szóló turista leírások, hanem egyáltalán a megmászás kivételére vállalkozó turisták is nagyon kevés számmal voltak Rosti előtt. Mint ő maga is írja, a XIX. századból származó adatok szerint neki névleg csak Glennie testvérekről (1827) és az előbb említett Geroldról (1834) volt tudomása.

Akkori viszonyainkat szem előtt tartva igazán nem csodálhatjuk, hogy az *Utí emlékezetek* megjelenése valóságos esemény számba ment s a rendkívül díszes kiállítású s korában igen drága (20 frt.) könyvet rövid idő alatt elkapkodták.

A könyv értékét, — mint már többször érintettem — nagyban emelik a benne közölt s részben művészi kivitelű illusztrációk. Már a reprodukcióból is megítélhető, hogy Rosti fényképei beállítás tekintetében valódi művészi érzékről tanúskodnak. Kíváncsiságot kielégítendő, nem is mulasztottam el az eredeti fényképgyűjtemény megtekintését. A Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött, 45 lapot tartalmazó igen díszes kiállítású album minden egyes lapja igazán becses. Mindegyiknek kidolgozásán meglátszik az alapos hozzáértés és nagy gyakorlatosság; nem is említve azt, hogy témái komolyan megválogatottak.

A képnagyság 33×40 , ami hirtelenben (mai észjárással) arra a gondolatra vezetett, hogy nagyításokkal van dolgom. De egyébként is tudni óhajtottam, milyen géppel dolgozott útnakind s ez irányban megkérdeztem báró Eötvös Lóránd úr önagyméltóságát, akinek készséges fölvilágosításait ezúton is hálásan köszönöm.

Szíves levelében ezeket írja:

«Nagybátyám Rosti Pál mexikói felvételei 1856 és 1859 között a régi *collodium* eljárással készült eredeti felvételek. Nem nagyítások, amint hogy akkoriban ilyenek még **nem is** készültek. Az expositió ideje akkor még félóráig is eltartott. Jóformán *ő volt az első*, aki kedvtelésből, *tehát mint amatőr* végezte ezt az akkoriban fáradságos műveletet. Eszköze egy nagy kamara volt, lencséje egy 8 cm. majd egy még nagyobb méretű lencsecombinatio, melyek Párisban készültek. E lencséket vetítésekre ma is használom.»

Ime tehát nemcsak hogy Rosti Pál volt az első magyar fényképező turista, hanem minden valószínűség szerint az első magyar amatőr fényképész is. Sőt nagyon valószínű, hogy ebből a két szempontból ilyenformán egy-két európai nagy kultur-nemzetet is megelőztünk.

De ha esetleg volt is már ő előtte fényképező turista, bizonytalannal akkor is vitathatlan lesz, hogy annyi művészi érzékkel, a természet oly bensős megértésével s egyáltalán annyira tudatosan az ő koráig egyetlen egy sem gyakorolta a fényképezés, vagy mint ő mondja: «fényrajzolás» mesterségét. Hiszen ő maga is írja: «A földismeret terjesztésére alig van hathatósabb eszköz, mintha jellemző hú rajzok (fényrajzok) által a különböző éghajlatok egyes tájairól, városairól, építményekről, növényekről stb. világos képeket nyújtunk».

Rosti könyvében — sajnos — nem közölhette összes ame-

rikai fölvételeit, még tájfölvételeit sem. Sőt még csak azt sem mondhatjuk hogy a legsikerültebbeket reprodukáltatta.

A gyűjteményből bennünket bizomnyal a tájfölvételek érdekelhetnek leginkább. (Ezek száma 21.) A technika akkori fejlettségi állapota szerint ezek sikerülhettek is a legjobban. De valóban olyanok is, hogy pl. a «Mexikói székesegyház», «Cuernavaccai vízesés», «Bambusz erdő Trinidad szigetén», s általában az aztek és régi spanyol műemlékek fényképei a szemléltető oktatás céljaira ma is kitűnően alkalmasak lennének. *Igazán élnetlenség, sőt vétek, hogy iskoláink folyosóit még ma is német anyag, német földolgozásban sőt német fölratokkal ellátott fali képek díszítik(?), jóllehet pompás magyar eredetű és feldolgozású ily képeink is lehetnének.*

A fényképeknek a kötetben látható reprodukciói (kőrajz után) — ámbár a maguk nemében megfelelőek s a maguk idejében a legkényesebb ízlést is kielégíthették, mai szemmel nézve sok esetben nem tükrözik vissza elég híven az eredetét. A közölt 10 fénykép közül a Popocatepetl képének reprodukciója mondható legsikerültebbnek. A caracasi, trinidadai (bambusz-erdő) s talán a reglai zuhatagi részlet is eléggé sikerültek, míg a San Juan de los Morros melletti sziklák, Pachuca bányaváros látképe, valamint az araguai völgyi részlet reprodukciói gyöngék.

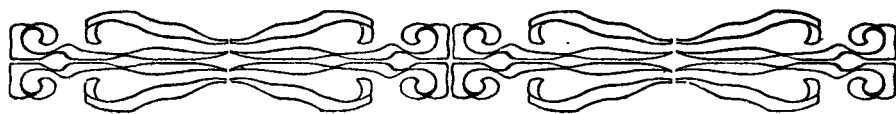
A szemléltetésnek napjainkban szinte túlzásba menő gyakorlása mellett a mai nemzedéknek bizomnyal nem föllünő az «Üti emlékezetek» gazdag illusztráltsága. Ez az egyik oka annak, hogy különösebben kiemelem. Másfelől pedig bizomnyal helyén való megemlítenem, hogy a múlt század derekán hasonlíthatatlanul nagyobb fizikai fáradságba került a fotográfózás s emellett nagyon körülményes és költséges is volt az akkori nehézkes fényképező gép szállítása.

Ha egyik-másik olvasóm netalán túlzottnak s Rosti Pál érdemein fölül valónak vélné szerény megemlékezésem méltánylő és elismerő néhány sorát, arra kérem, olvassa el az «Üti emlékezetek»-et. S ha már régebben olvasta, olvassa el még egyszer. Erős a meggyőződése, hogy igazat ad nekem. Mert azt hiszem, abszolút értékek azok, amelyek reám hatottak.

De ha nem így lenne s engem valóban csak a munkából kiáradó természet- és honszeretet, vagy a testvéri szeretet, mellyel művét Ágnes nővérenek ajánlja, hangolt volna, vagy éppenséggel az én gyermekkori napsugaras napjaim fluoreszkáló emlékei írátták volna velem ezt a néhány sort, úgy érzem akkor is igazságom lenne.

Csak az nem igazságos dolog, hogy Rosti Pál «Üti emlékezetek Amerikából» című könyvéről félszázad múltán már úgy beszélhetünk, mint egy jórészt elfeledett s értéke szerint meg nem becsült reliquiáról.

Kirándulás az öreg havasra.

Írta: Dobos Gergely.

Egész héten munkában elfoglalt emberek százai keresik fel nyáron vasárnaponkint a Kolozsvártól nem messze elterülő Bükkerdőt s gyönyörködnek az erdő déli oldaláról látható gyalui havasokban, vagy még inkább az Árpád-csúcson levő messzelátó torony tetejéről a szemlélő elé táruló hatalmas körképben. Mint egy óriási térkép terülnek el itt a szemlélő előtt, minden irányban, az Erdély belsejében végigvonuló főgerincek s csak a 2000 métert megközelítő vagy meghaladó csúcsok és vonulatok zárják el a messzebblátást.

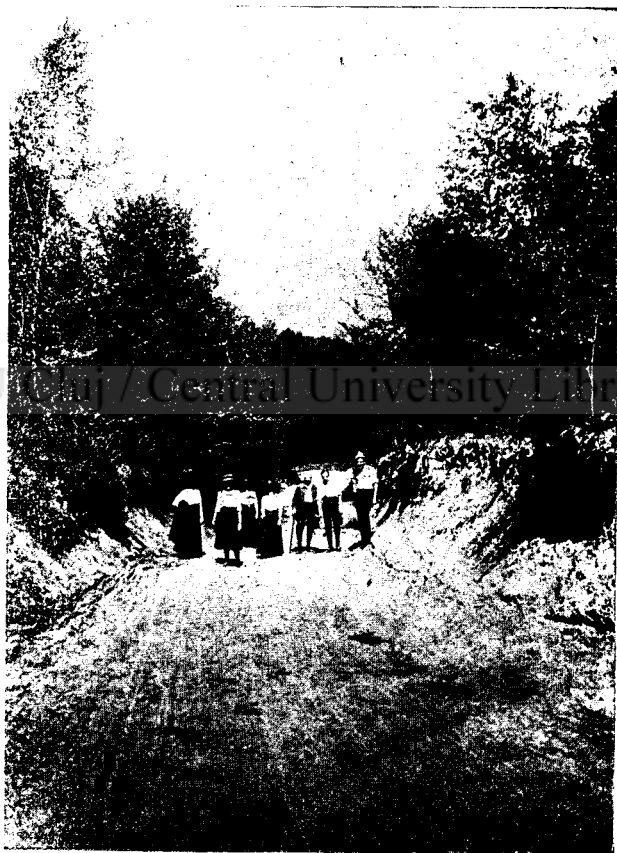
Azt hiszem, hogy nem egy vasárnapi kiránduló nézi vágyó szemmel e távol kéklő hegyeket s szeretné azokat felkeresni, eközben talán nem is sejtven, hogy onnan még sokkal hatalmasabb és sokkal gyönyörűbb természetes térképben gyönyörködhetik s az út üdítő levegőjű, árnyas fenyveserdőkön keresztül vezet oda.

Ha gondol is ilyesmire egyik-másik vasárnapi turista, csak annál nagyobb abánata, hogy miért nincs többnapos kirándulásra ideje? Pedig előfordul az minden évben, hogy egy-egy ünnepnap vasárnap elé vagy utána kerül s ilyenkor megtoldva ezt a két napot még elől egy délutánnal, esetleg a végén egy fél éjjellel, az is tehet hosszabb kirándulásokat, akit egyébképen munkája egész héten leköt.

Egy ilyen két és félnapos kirándulást írok le a következőkben s tekintettel arra, hogy bár utazásunk részben ismert közlekedési úton ment végbe, de turistáktól eddig mégsem igen igénybe vett útvonalon, kiterjeszkedem a részletekre is, hogy ha másoknak is kedve, alkalma és ideje kerül az alább következő kirándulás megtevésére, azt térkép segítségével könnyen utánunk csinálhassa.

Hárman keltünk útra. Szinte fölösleges mondani, hogy szegesbot, élelemmel tömött háti zsák s vastagtalpú cipő, meg felső kabát volt felszerelésünk, meg a legfontosabbat, a térképeket s az iránytűt sem feleadtuk otthon. (Szántó Rezső tagtársunk s jelenben útítársunk szokta mondani, hogy ha az élelmet otthon felejtli, a havasokon is akad olyan jámbor lélekre, aki legalább egy kis kecsketejjel ellátja, ha a botját otthon hagyja, vág az erdőn magának másat, felsőkabátját otthon felejtve, a nélkül még nem fagy meg nyáron, de térkép nélkül el nem indul olyan útra, ahol még nem járt, mert úgy eltévedhetne, hogy élelme, botja, kabátja sem segíthetnek rajta.)

Útunk kiindulási pontja titkárunk és jelenben útitársunk lakása a Monostori-úton, célja az Öreghavas teteje. 1912 jún. 28-án délután fél ötkor tértünk le a Monostori-útról a Szent-János-kúthoz igyekvő kirándulók ismert útvonalán, a Mező-utcán, de a házak fogytán nem jobbra, hanem a jobbik szekérúton balra tartva értük el a Bercsényi túristaház mögött lévő erdőőrház kerítése mellett a Szelicsére vezető széles szekérutat. Ezen az úton, amely 5—6 kilométer hosszúságban keresztül szeli a Bükkerdőt, tehát mindvégig árnyékos, jó levegőjű, még teljes napvilágnál érkeztünk be Szelicse faluba. Ennek meredeken lejtő, gidres-gódrös utcáján átbetorkálva elhagy-

SZELICSEI ÚT A BÜKKERDŐBEN.

HÖNCZ ARISZTID FÖLVÉTELE.

tuk a szekérutat s a falu végén a szekérúttól jobbra kezdődő kukorica földön át egy gyalogösvényen értük el a Heszdátvölgy északi oldalát borító törpe cserjés erdőt. Itt állandóan délnyugati irányt tartva nemsokára leszálltunk a Heszdátvölgy kitünő, de forgalmatlan szekérútjára, ezen nem sokáig haladva hamarosan a malomnál voltunk, ahonnan Oláhlétát, majd Magyarlétát, alig egy-egy kilométernyire egymástól, a már erősen ránkboruló szürkületben is könnyen s biztosan megtaláltuk. Ez a legrövidebb út a Gécezi várhoz kirándulóknak is.

Magyarlétán a Géczi várat látogatóknak vagy a Kolozsvár város erdejében vadászatóknak rendes szállásán az E. K. E. turistaszállójában pihentük ki az első félnapi fáradalmakat. Hajnalhasadtával pedig már úton voltunk a Géczi vár felé, mert itti vezet át a legközelebb az út a Jára partjára. Mosakodni és reggelizni csak itt, a patak partján telepedtünk le, azután újult erővel kapaszkodtunk a balról betorkolló Huzi-völgy nem nagyon meredek útján felfelé. E völgyben találtuk a Kolozsvár tulajdonában lévő erdőórházat. Éppen akkor toldottak hozzá még egy vagy két szobára való részt a kőművesek. Azért említet ezl, mert az itt eszteledő turista barátságos szállást találhat e házban. Mi azonban megállás nélkül mentünk tovább. Már erősen lúzólt a nap, mikor útunk eddigi délnyugati irányából kilértünk s rövid, de izzasztó kapaszkodással igyekeztünk balra felfelé a Felsőfüle-havas gerincére, körülbelől ott, ahol a katonai részletes térkép (1:75.000) 19.XXIX. jelzésű tordai lapja a 19.XXVIII. magurai lapjával a 35' alatt 1200 és 1200 méter között találkozik. Ez a gerinc nyugati irányban halad s a magurai térképen 1438. m. magassági pontnál csatlakozik, a Puskástető, majd Öreghavas felé észak-déli irányban vonuló s a Jára és Huzi közti vízválasztó gerinchez. Itt már teljesen benne vagyunk a fenyő birodalmában s tele tüdővel szívjuk a balsamos, üdítő levegőt. Egymásután vonulunk át az 1583. m. magas Huzi oldal, majd az 1679. m. magas Puskástető alatt. A térkép ebben az irányban végig utat jelez, ez utat azonban csak szerény ökörnymok, vagy a tisztáson még azok sem sejtetik, de az eltévedés veszedelme mégsem fenyeget, mert folytonosan magunk előtt látjuk egyenesen déli irányban a hatalmas Öreghavas északi hátát. Ösvényünk tovább vezet erdőben és tisztáson addig a helyig, ahol az abrudbányai térkép felső szélén 55' alatt négyes úttalálkozás van a Q betűvel jelölt forrás mellett az 1775. m. és 1624 m. magasságok között. Itt már elhagyjuk az erdőt, de elég hűvös szélben, tornyosuló sötét felhők árnyékában másszuk meg az Öreghavas 1829 m. magas csúcsának mocsaras oldalát. A mocsarak sűrűn előfordúlnak úgy az északi, mint a nyugati oldalon s magán a tetőn is. Ezek között a mocsarak között talált dr. Ternér Adolf, a kolozsvári egyetem volt földrajz tanára olyanokat is, amelyekben egy bot turkálása segítségével is könnyen lehet vízválasztó gátakat emelni. E mocsarak víze ugyanis vagy az Aranyosba délkelet felé, vagy a Hidegszamosba északnyugat felé folyó patakokat táplálja. A tetőn pedig könnyen lehet a mocsár egyik kifolyását egy kis sárral eltorlaszolni, a másik irányban meg ujjnyi keskeny árokkal a vizet ellenkező folyásra kényszeríteni. Így lehet a Szamos vízrendszeréből elvonni az Aranyos javára, vagy fordítva.

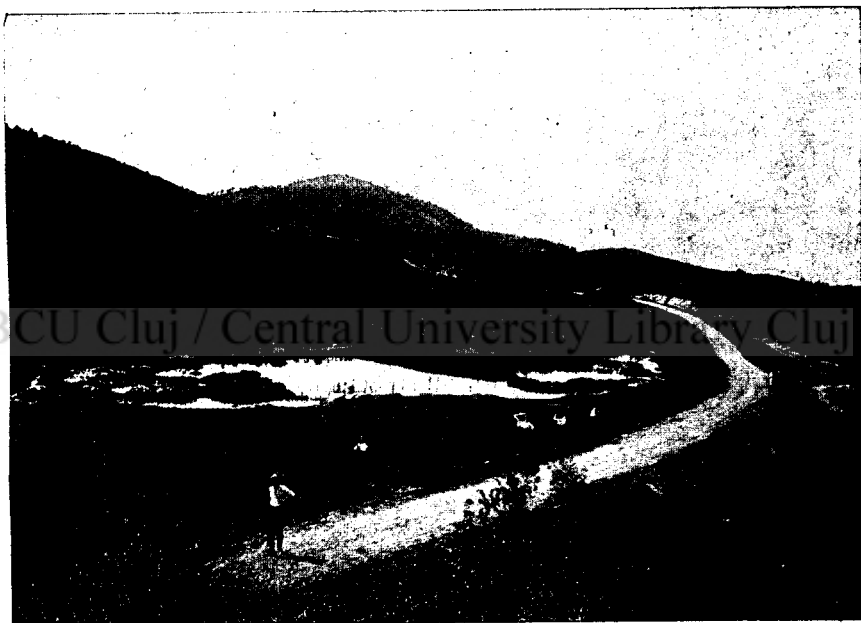
Mielőtt elértük volna az Öreghavas csúcsát jelző háromszögelési gulát, egy kis forrás mellett letelepedtünk, hogy jól megérdemelt ebédünket elköltsük s ezzel egyúttal nyomasztó hátizsáunk terhet is kisebbítsük). Ebédközben hiányos oláh nyelvismereiteinket felhasználva, meginterpelláltunk egy odavetődő öregebb pásztort, hogy lesz-e ma eső a tetőn? Az öreg teljes határozottsággal azt állította, hogy nem lesz, mert a fellegek az Aranyos völgye felé vonódnak. E kijelentése után meg-

elégedve s a kedvező jóslatért felajánlott cigarettából füstölve távozott körünkől. Talán mondanom sem kell, hogy az eső nyomban megeredt s bár kövér, de szerencsére ritka cseppekben koppintgatta orrunkat, fülünket, mint kalaptól nem védett testrészeinket. Talán csak azért történt az egész, hogy nagyobb sietésre nógasson az összeszedelőzködésben s a tetőre kapaszkodásban. Sietésünk nem is volt hiábavaló, mert mire a tetőre kapaszkodtunk, az eső is sűrűbb cseppekben kezdett esni. Mi azonban felsőkabátunk védelmével meg nem elégedve igénybe vettük a háromszögelési gula barátságos vendégszeretetét is és annak ritkás deszkázata alá húzódván, legalább csak sávonként áztunk, amint a deszkák jó félméternyi résein becselt az eső. Itt gyönyörködtünk az Aranyos völgye fölött kavargó sötét felhőkben, meg egy nem várt látványban. Az Öreghavas teteje ugyanis hatalmas terjedelmű legelő, ahol különböző csordákban a szarvasmarhák ezrei nyaralnak. Persze a pásztorok is az egész nyarat a szabad ég alatt fenn a tetőn töltik. Így van ez mindenütt a havasi legelőkön. De míg máshol az eső ellen bundával, gubával, condrával, pókróccokkal védekeznek, itt az Öreghavason már civilizáltabbak az emberek s a többi esővédő készség fölött a hatalmas, kékszínű, pirosszéllel körített esőernyőket is kifeszítik. Furcsa látvány volt előttünk, havasokat járt emberek előtt az a sok egyforma kék gomba, amint egyszerre feltarkállottak az egész látóhatár zöldségéből. Valami élelmes vásáros láthatta el ezeket a pásztorokat olcsó pénzért, egy topánfalvi vásáron, ezzel a sok egyforma, divatból már kiment, de városi kofáknál még itt-ott látható esőernyővel.

Saját külön jószunkat, előbb talált oláhunkat kár volt kibítenem, mert íme az eső tényleg az Aranyos völgye felé vonult, mi csak a széléből kaptunk valamicskét. Ez is hamar elmúlt. Most már jól benne lévén a délutánban, útunk irányát megfordítva igyekeztünk kitzűzött éjjeli szállásunk felé, a dobrini túristaházba.

Egyenesen nyugati irányban mutatja egy darabon az út a térkép, de ez az út valóságban csak gyalogösvény, vagy sokszor az sem. Ez út mellett valamelyes emelkedésen megtelepedve gyönyörű látványban volt részünk. Mint egy hatalmas térkép, óriási terület hegyrajza tárult szemünk elé. Az Öreghavas gerince lábunk alatt húzódik le délnyugati irányban, mintegy 15 km. hosszúságban egészen az Aranyospartján fekv. Bisztráig. Minthogy azonban a gerince a tetőtől lefelé nagyon enyhén lejt, nagy síkságnak tűnik fel előttünk. De ezentúl ott látjuk a Verespatak mellett fekvő 1182 m. magas Detonától s ettől egy kissé balra az Erdélyi Érchegységnek 1300 métert meghaladó csúcsát, a Zsáminát. Nyugatra látjuk a magurai nyaralók előtt is ismeretes 1670 m. magas Csúcsok csúcsát, ezentúl pedig a 15—20 km. hosszúságban északról délkeletre vonuló hatalmas Nagybihar gerincet. Jól megkülönböztetjük rajta legészakibb csúcsát, az 1659 m. magas Hangos-sziklát, majd körülbelül egyharmad hosszúságában az 1849 m. magas főcsúcsot, a Nagybihart, délkeleti végén pedig három vármegye határán a leányvásáraitól híres 1486 m. magas Gainát Északnyugatra a Keleceli Magura, ezentúl pe-

dig Kolozsmegye legmagasabb hegygerince a Vigyázó látszik, 1839 m. magas csúcsával. Északra egészen közel az 1640 m. magas Dumitrásza, ezentúl egy kissé jobbra a Dobrintető 1616 méteres hátja, — mindkettő nemsokára következő út-irányunk, — látható. Ezek mögött már a Hideg- és Meleg-Szamos völgyén is túl fekvő Nagyfarkas gerince, közepe táján 1105 méteres csúcsával zárja el mintegy 10 km. hosszúságban a látóhatárt. Kelet felé nem láthatunk messzire, mert a délelőtt megjárt Puskásgerinc s délkeletre magának az Öreghavasnak oldala zárja el a kilátást. Ha azonban valaki az Aranyos partjáról a podzságai majd szegászi völgyön jó fel az Öreghavasra, erről az oldalról is hasonló szépségű, de egészen más hegyrendszer alkotta képet talál. Az itt felsorolt gerincek és csúcsok azonban csak a szép kép még szebb keretét alkotják. Ezen belül mindenfelé 40—50 km. távolságra látunk számta-

SZELICSEI-ÚT A KISMAGURA ALATTI TÓVAL. HÖNCZ ARISZTID FÖLVÉTELE.

lan más alacsonyabb csúcsot, a völgyek oldalfalát alkotó gerinceket, szóval egy olyan látványt, amiben túristán kívül csak a repülőgép útasának lehetne része, ha e hegyek között egyáltalán felszállhatna s ha már felszállott, a repülőgép lengedezése élvezetes szemlélődésében nem zavarná. Ellenben a túrista szeme elé pihenés közben puha gyepen ülve, friss havasi levegőben, balsamos fenyőillat árában tárul e gyönyörű, majdnem szédületes hatalmas kép. (Itt megjegyzem, hogy a katonai térképen feltüntetett oláh neveket, néhol megmagyarosítottam, néhol legalább magyarosabb hangzásúvá tettem, de ezért a térképen igen könnyen megtalálhatók. Havasokra járó túristáról különben is feltételezek némi csekélyke oláh nyelvismeretet, mert ennélkül bizony megesik, hogy az

eltévedés veszedelme kerülgeti, ha nem tud tájékozást szerezni az ott lakóktól. Az eltévedésen kívül azonban, a havaslakók dicséretére mondom ezt, egyéb veszedelemtől egyáltalán ne féljen a turista, még akkor se, ha egy szót sem tud oláhu.

Mikor már alaposan kigyönyörködtük magunkat, késő délután indultunk útnak Dobrin felé. Jó irányítója itt a csúcsról nyugatra igyekvő turistának a Csunzel-tető s egy kis fenyőerdő, amelyet jobbkéz felől kell elhagyni. A Csunzel alatt elmenve északra fordulunk, jobbkéz felől elhagyjuk az 1760 m. magas Grosil s körülbelül a térképen 1666 m.-rel jelzett magassági pontná: betérünk a sűrű fenyvesbe. Itt az ösvény főbbfelé is elágazik, azért vigyázva kell megtartani lehetőleg folytonosan az észak: irányt, míg a kis Solyompatakon átgázolva elérjük az albákiaknak lóval is járható főútját, amely egyenesen Dobrinba vezet. Az út ugyan néhol az erdei tisztásokon elvész a fűben, de az egymástól pár száz méternyire felállított, mintegy félméter magas halmon álló határcövekek végig mutatják az az irányt. Folytonosan a fenyves között vezet útunk s erős szürkületben vonulunk be a turisták barátságos lakással, fűléssel (mert bizony ez itt nyáron is jól esik) és világítással váró dobrini turistaházba. Itt találjuk turista kellékekkel jól felszerelt Kollár tagtársunkat, akinek magával hozott ébresztőórája fog majd hajnalban minket is felcsengetni. Addig azonban rövid vacsoránk elköltése után még az igazak álma vár ránk jutalmul a mai nap fáradalmaiért.

Eddig megtett útunk még másfél napot sem vett igénybe s szépségekben mégis nagyon is tartalmasnak mondható. A harmadik napot már nem is számítottuk kirándulásnak, csak egyszerű hazaútazásnak. Pedig az útirány szépsége, különösen annak mintegy harmadrésze, amelyet még mindig sűrű fenyvesben tettünk meg épen olyan kellemes volt, mint előtte való napon. Vasárnap reggel három órakor a vékony deszkafallal elválasztott szomszéd szobából éktelen csengetés zaja vert fel álunkból. Jól felszerelt Kollár tagtársunk akart útnak indulni ilyen korán, de mint később tapasztaltuk, ő is azt tartotta, hogy nem okvetlen szükséges az ébresztő órának szót fogadni, jobb ha a lárma megszűnése után az ember a másik oldalára fordul s tovább alszik. Mi azonban a korai felkelést arra használtuk, hogy a kályhába jól befutottunk s így másfél órai pótalvás után minden didergés és fogvacogtatás nélkül egészen kellemes melegben szedelőzködtünk össze. Öt órakor indultunk útnak a Fekete völgy felé s akkor csatolta fel jól felszerelt Kollár tagtársunk is hátizsákját, hogy más irányban ő is hazafelé tartson. Mi arra mentünk, amerről ő tegnap feljött, de míg neki könnyű volt a Fekete völgyből akárhol is felkapaszkodni a dobrini gerincre, addig nekünk ösvény nemlétében ugyancsak ügyelnünk kellett, hogy hol vágjunk le az útról balra a sűrű fenyvesbe, ami térkép és iránytű segítségével nem lehetetlen de mindenesetre nagyon hosszadalmas és sok időt rabló vállalkozás. Épen ezért jó volna, ha egyesületünk valamiképen egy útjelző oszlopot állíthatna arra a helyre, ahol az 1549 méteres Skoboris tető alatt a turistaháztól körülbelül egy kilométerre a térképen 1545 méterrel jelzett ma-

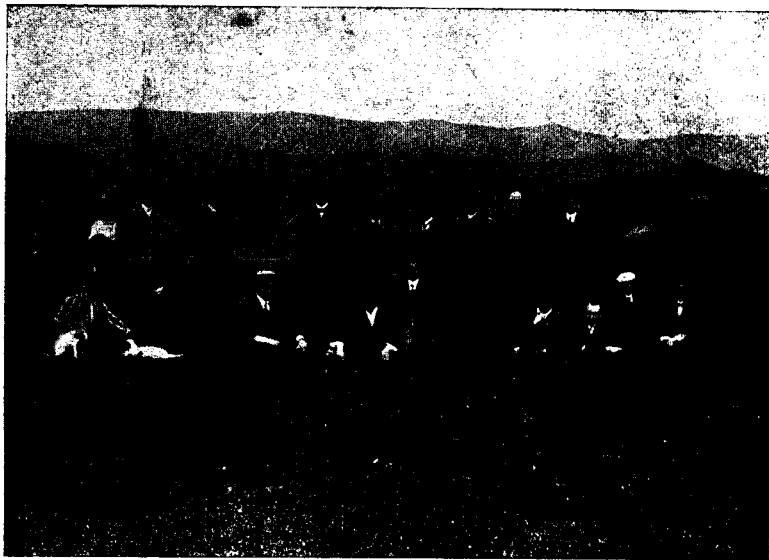
gassági pont fekszik. Mert a térképen jelzett ösvérút a valószínűleg meg nem található addig, míg a Feketepatakból jobbról az 1127 méteres jelzésnél befolyó kis vízeret el nem érjük. Azt hiszem, hogy az egyesület kérésére ez oszlopot az uradalmi erdőmérnök úr is felállíttatná.

A Fekete völgyön át elég jó, csak sáros, de mindenütt sötét fenyők árnyékában vezető ösvényen érjük el a Hidegszamosot, most pedig már Reketón át ez vezet egészen hazáig. Reketón túl kétszer is találkozunk kolozsvári ismerősökkel, akik kocsin igyekeznek a magurai nyaralók felé. Most már mintegy 25 kilométernyi út teszünk meg poros szekérúton, de még mindig árnyas lombdombok között. Fél tizenegyre érünk a Gyalu és Hidegszamos közt fekvő Bethlen gőzfürészhez. Itt a júniusvégi forróság, meg a szamosparti fűzék árnyéka két egész órát kitevő pihenőre csábított, sőt meg is fürödtünk az épen előtünk egyesült Hidegszamos és Melegsamos hús habjaiban, majd hol a napon sütkezve, hol meg árnyékban hűsölve töltöttük el jó étvágygal háti zsákjaink még megmaradt tartalmát. Ezalatt komor esőfelhők gyülekeztek fejünk fölött, amire mi fé. egykor átmentünk a gőzfürész pallóján a Melegsamos község felől vezető útra, majd Gyalun túl egy sötét felhő jóakarató árnyéka alatt kapaszkodtunk fel a Báthori-hegy nyugati oldalán átvivő útra. Ezen a hegyen át két óra alatt elértük a Nádas völgyét s a magyarnádasi állomásról olcsón és gyorsan hazaúthattunk, úgy, hogy délután öt órára már mindegyikünk a maga otthonában pihenhetett. Ezzel megtakarítottuk a gyalu—kolozsvári poros országút unalmas begyaloglását. Épen ezért nagyon ajánlom Gyalu felé igyekvő gyalogos túristáknak ezt a Nádas és Szamos völgyét összekötő utat. Térképkel nagyon könnyen megtalálható.

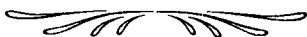
Hogy pedig ezt az itt leírt kirándulást bárki, akinek kedve s egy kis ideje van hozzá, utánunk csinálhassa s erre nézve térképei segítségével számításokat eszközölhessen, ideírom még Szántó tagtársunk s útitársunk irányt és távolságot feltűntető feljegyzéseit.

Kolozsvártól: Szelicse 15 km. Oláhléta 8 km. Magyarléta 2 km. Géczivár 2.5 km. Husi patak hidja 1 km. 1629 m. magasság 7.5 km. Puskástető 8 km. Öreghavas 7.5 km. Dobrin 18.5 km. Hidegszamos hidja 6 km. Reketó 3 km. Bethlen gőzfürész 18.5 km. Gyalu 3 km. Báthori hegy 4.5 km. Magyarnádas vasúti állomás 4 km. Összesen 109 km.

Megjegyzem azonban, hogy ha időben nem is, de távolságban meg lehet rövidíteni e kirándulást azzal, ha nem Kolozsvárról, hanem a torda-topánfalvi keskenyvágányú Borév állomásáról indul el az ember. Így mindenütt a Jára patak mellett el nem téveszthető jó szekérúton, a szurduki szoroson, Alsójárán át a kisbányai érczúók mellett 20 kilométerrel el lehet érni a Huzipatakat, amely a mi útunkban Kolozsvártól 28.5 kilométert tesz ki.

E. K. E. KIRÁNDULÓK A CSIGADOMBON. ZÁGONI V. FÖLVÉTELE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Különfélék.

Iskolai tanulmányi és turista kirándulások az 1911—12. tanévben. Az *Orsz. Középisk. Tanár Egyesületi Közlöny* f. é. januáriusi számában *Teleky József* — azóta elhunyt fiatal aradi tanár — tollából igen érdekes megjegyzéseket olvashatunk az 1911., 1912. tanévi értesítők tanulmányi és kirándulási adataira nézve. Miután az Erdély múlt évi folyamában (XXI. 127—128 l.) az előbbi tanév ilyenmű adatairól is megemlékeztünk, tanulságosnak ígérkezik a középiskolák ezen mozgalmának további figyelemmel való kísérése is.

«A kirándulások az ország különböző részein oszlottak meg — írja *Teleky* —; a legtöbb tanuló a *Felvidéket* járta meg, de azért a következő helyek is látogatottak voltak: *Dalmácia, Erdély, Balaton, Alduna* . . . A legtöbb értesítő kimerítő kimutatását adja ezek minden részletének. A dévai áll. főreál pl. mozaikszerű pontossággal, egy statisztikai hivatalnak is be-

csületére való lelkiismeretességgel mutatja be a kirándulás minden fázisát».

Az idézett értesítőben a következő — követésre méltó — táblázat tájékoztat. (L. 105. old.)

Itt csak azt jegyezzük meg, hogy ennek a kimutatásnak mintáját *Szilágyi Gyula* tagtársunk adta meg éppen folyóiratunk lapjain. (Erdély XIX. k. 88. l.)

Ezzel kapcsolatban mi is osztjuk a cikkben hangoztatott azt a véleményt, hogy célszerű lenne, ha a tanulmányi kirándulásoknál nem tanár, hanem valamelyik jó megfigyelő tanuló adna számot, amint ezt a bpesti ref. főgimnáziumban már meg is honosították. Az ilyen dolgozat, melyet esetleg az önképzőkörben hirdetett pályázat alkalmával válogatnánk ki, bizony megjelenhetne az értesítőben; ennek mindenkép jó hatása lenne.

Hanem térjünk vissza a minket legközelebből érdeklő dologra: az Erdélybe vezetett kirándulásokra. Né-

hai cikkíró szerint «az erdélyi kirándulások tekintélyes percentje erdélyi intézetekre esik». Ez az adat — megvalljuk — kissé meglepő, mert a múlt tanévben az erdélyi tanulmányi és túrista kirándulásoknak csak 14%-a esett erdélyi iskolákra, amit igen jó jelnek tekinthetünk arra nézve, hogy Erdély gyönyörű vidékeinek híre már átment a tanintézetek köztudatába is. Örömről úgy látszik kissé korai volt. Pedig valóban nagy kár származnék belőle, ha a régebbi közöny lenne újból úrrá. S miként Teleky is mondta: «... a hazafias nevelés keresztülvitelénél nem szabad megfeledezni Erdélyről. A nemzetiségi kérdés előtérbe

jútása, az elhanyagolt magyarság különös életviszonya, az elragadó természeti szépségek szinte megkövetelik, hogy deákjaink belenézzenek ebbe az érdekes, specialis világba, ebbe a legfőbb országgrészbe»

Ehez már alig is lehet valami hozzátenni valónk. Csupán csak magunk részéről is hangoztatni kívánjuk, hogy Erdély földjének és népének középiskoláinkban való alaposabb ismertetése, illetve ezekre a dolgokra a tanulók figyelmének hathatósabb felhívása kimondhatlanul sürgős és fontos feladatunk.

Erdélybe *tódulnia* kellene a magyarságnak! *Gé.*

Hová?	Mikor?	Vezető tanárok	Résztvevő tanárok	Időtartam	Részvételi díj	Gyalogut km.	Elért legnagyobb magasság
					kor.		
Petrozsény — Faia — Mundra	1911 IX 8—10	2	11	3 nap	4'64	56	2529
Nagyág — Hajtó — Hondol	X—8	2	14	1 „	1'50	16	1046
Hondol — Nagyalmás — Zalatna — Gyulaféhérvár	1912 V 16—17	2	11	2 „	3'70	34	850
Százalmás — Rersecz — Brettyelin	VI—8	2	16	1/2 „	—	24	600

A földkerekség legmagasabb vezető vasútja, bizonyos meglepő, hogy nem Svájcban, sőt nem is Észak-Amerikában, avagy talán a Himalaya vidékein épült, hanem — Argentiniában. Közbevetve megjegyezhetjük ugyan, hogy Argentina hegyei, az Andok óriási magasságokat érnek el; az Aconcagua csúcs 7035 m. magassága mellett bizony jócskán elmarad a vén Európa Mont-Blancja; De ne gondoljuk ám, hogy az Argentínai Andokban csupán a szép kilátás kedvéért építették a hegyi pályát! Ez a hegylánc ugyanis rendkívül gazdag ércekben, s így a legelső gyarmatosok óta élénk bányauzem folyik itt. Igen gazdag érctermő vidék pl. a Rioja kerület, melyben Chilecító bányaváros

is fekszik, az argentiniai államvasútak végállomása. Legújabbban Chilecítóból a hegység belsejében fekvő La Mejicana bányavárosig 35 km. hosszúságban sodronykötélpályát építettek (német mérnökök), mely tehát hosszúságra nézve is legelső. Még nevezetesebb az elért magasság, amennyiben La Mejicana 4585 m. magasságban van a tenger színe fölött, s így a svájci Jungfrau csúcsa mintegy 400 méterrel marad el mögötte.

A legnevezetesebb pedig az, hogy ez a sodronykötélpálya, melynek mélyén 300 m. mélységet 800 m. hosszban áthidaló részletek is vannak, személyszállításra is szolgál. Maga a köztársaság elnöke, Roca volt az első, aki ezt az érdekes vonalat beúta. *Gé.*

A sport magyar elnevezése. A «Magyar Nyelvőr» f. é. májusi füzetében *Philofennus* tollából folyt igen érdekes fejtegetést olvashatunk a sport magyar nevééről.

Cikkíró előre bocsátja, hogy a *sport* szó annyira nemzetközi, hogy még a franciák is változatlanul vették át, már pedig szemükben az angol eredet bizony nagyon rossz ajánló levél.

Magyar szóval való kifejezésével Vajda János kísérletezett először; a tőle ajántott «birok» azonban nem honosodott meg, mert ha a *birok* jelenthetne is annyit, mint *sport*, a «sportolni» ígét csak «bírkózni» formával adhatták vissza, ez pedig már más fogalom kifejezésére van lefoglalva. Újabban a «testedés» szóval próbálkoznak, de előtte láthatólag ennek sem lesz credménye, miután a két fogalom nem fűdi egymást, illetve a testedésen már valami mást értünk.

Igazán jó gondolat a cikkírótól, hogy alkalmas példáért legközelebbi nyelvrokonainkhoz, a finnekhez fordul, akikre egyébként valóban jellemző, hogy igen sok újkori fogalmat sikerült eredeti

szókincsük segítségével kifejezniök. . . Igy pl. a távíró, távírat, telefon, intervjú stb. új fogalmakat eredeti finn szókkal fejezik ki.

A sportot «urheilü» nak mondják; sportolni = «urheilla», sportember = «urheilä». — Ránk nézve főleg az új szó eredete a fontos. Ez a következő: urhea = bátor, vitéz; urha = hős, bajnok; urhistaa = főbátorít. Ezek alapján cikkíró a *bajnoklás* szót ajánlja, annál is inkább, mert a *bajnok* is ebbe a körbe tartozik, másfelől pedig «vitézteni» régóta tudnak a magyarok.

Az út, amelyen cikkíró halad, véleményem szerint föltétlenül helyes. De mégis kétségbe kell vonnom, hogy az ajánlott «bajnoklás» név elterjedjen. Kétségem egyik oka az új szó reatív hosszúsága; (a már meglevő rövid szó helyébe nem szivesen alkalmazunk hosszút, mert az irányzat inkább kurtító!) A másik ok az, hogy az új szó nem eléggé hajlékony. Ha a «sport» = «bajnoklás», akkor a «sportolás» mivel fejezzük ki? Hát a sportsmani?

Talán eredményesebb lenne török-tatár rokonainkhoz fordulni! Gé.

Egyesületi élet.

Az E. K. E. választmányi ülése. Május hó 10-én az Erdélyi Kárpát-Egyesület központi választmánya ülést tartott, amelyen jelen voltak: dr. Boros György tanár, Fekete Gábor kir. táblaelnök, Holló Károly tanár, dr. Jékei Dániel táblabíró, Dobos Gerő tanár, Incze Gerő kuriai bíró, gróf Lázár István, báró Mannsberg Sándor, Merza Gyula, dr. Péter Béla akad. igazgató, dr. Pataky Jenő orvos, Pap Kristóf és Pálffy Ernő birtokosok, dr. Ruzitska Béla egyet. tanár, Sárdi Lőrinc magánhivatalnok. Tanács József gyógyszerész, Werger István nyug. máv. ellenőr és M. Kovács Géza. — Elnök üdvözlőlvén a tagokat, megnyitotta az ülést és jelentést tett a vallás- és közoktatásügyi miniszternek látoga-

tásáról, aki biztosította az egyesületet jóakarató támogatásáról. Majd jelentést tett az egyesületet ért újabb csapásokról, nevezetesen: br. Bálint György, Gombos Ferenc és Horváth Kálmán tagoknak elhunytáról. Választmány határozatilag kimondotta, hogy az elhunytak emlékét jegyzőkönyvében megörökíti. Ezután olvasott a múlt ülés jegyzőkönyve, amelyet észrevétel nélkül hitelesítettek. Ezután Merza Gyula tett jelentést a havi pénztárforgalomról, amelyet szintén jóváhagyólag vettek tudomásul. Főtitkár tett ezután jelentést a középiskoláktól beérkezett kirándulási programokról és ezzel kapcsolatosan a kolozsvári polg. fiúiskola ama javaslatáról, amely egy diákszálló építésére nézve tesz javaslatot. Vá-

lasztmány örömmel üdvözlö az eszmét és határozatilag kimondotta, hogy az ügy érdekében mindent el fog követni. Tisztikari tanács javaslatára kimondotta a választmány, hogy az elnökség az új erdélyi turista kalauz szerkesztésével Huber Imre tanárt bízva meg és egyben dr. Ruzitska Bélának a kolozsvármegyei rész átdolgozásáért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A folyó ügyek során a többek között határozatilag kimondták, hogy a felsőmagyarországi vonatösszeköttetések javítása érdekében megkeresést intéznek az erdélyi törvényhatóságokhoz és az üzletvezetőségekhez. Ezután tagfelvételt következett és a mindvégig tartalmas ülés este 7 órakor ért véget. M. K.

Az E. K. E. június havi rendes választmányi ülése. Jelen voltak: Deák Zsigmond ezredes, dr. Imre József e. tanár, Incze Gerő kuriai bíró, Holló Károly tanár, dr. Jékei Dániel táblabíró, gróf Lázár István, Orosz Endre igazgató, dr. Páter Béla gazd. akad. igazgató, Pálffy Ernő birtokos, Pap Kristóf birtokos, dr. Ruzitska Béla egyet. t., Sárdi Lőrinc hivatalnok, dr. Szentkirályi Ákos fogalmazó, Merza Gyula főpénztáros, Verger István máv. ellenőr és M. Kovács Géza főtitkár. Elnökölt gróf Lázár István, jegyzett dr. Szentkirályi Ákos, előadott M. Kovács Géza főtitkár Elnök megnyitva az ülést, elrendelte a múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasását, amelyet észrevétel nélkül hitelesítettek, Ezután főtitkár tett jelentést az egyesületnek 1 havi életről, kiemelve, hogy egy hó alatt 5 kirándulást rendeztek és 6 iskolai kirándulás ügyét bonyolították le. A jelentést jóváhagyólag vette tudomásul a választmány és elrendelte, hogy Kolozsvárról megjelent prospektust az összes törvényhatóságoknak küldje meg az egyesület. Majd a pénztári jelentés meghallgatása után letárgyalták a folyó ügyeket és több új tagnak felvétele után az ülés az elnök öltetésével véget ért. M. K.

Kirándulások. Szentpáltető, Csigadomb (I. Kiránd. 1/2 napos, 47 résztvevő). Ápril 27-én (vasárnap) rendezte az Erdélyi Kárpát-Egyesület igen szép sikerrel ezidei első kirándulását a Szentpáltetőre és a Csigadombra. A kirándulók délután 3 órakor a sétatéri beton hidtól indultak el és a Rákóczi-úton majd a Dónát-úton haladva a Hajtás-völgy alatt elvonulva 5 óra tájban érkeztek fel a Szentpáltetőre és onnan mindenütt a gerincen haladva a Csigadomb keleti platojára. A társaság egyrésze megrettenve a Gyalu felől tornyosuló esőfelhőktől feleúton vízszatért, de a társaság zöme végrehajtotta a kítűzött feladatot. A Csigadombon tartott hosszabb pihenő és fénykép felvételek készítése után mindenütt a gerincvonulaton tért vissza a társaság gyönyörködve a nagy-szerű kilátásban és a takadó természet pompájában. A Hajtás-völgy torkolatánál a társaság több részre oszlott, egyrésze azonnal hazagyalogolt a városba a másrészt pedig a Kányafőre ment uzsonnálni és azután 8 óra körül érkeztek vissza a városba egy kedvesen eltöltött délutánnak emlékével. A kiránduláson résztvettek: Gregor Anna, Jékei Ilona, Páter Erzs, dr. Török Imréné, Adorján Róbert, Baumann László pt. számvizsgáló, Dávid Béla tanárjelölt, Gerhauser Vilmos kulturmérnök, Gálffy Lőrinc tanár, dr. Gyalui Farkas, Gyalui Jenő, Holló Károly tanár, dr. Jékei Dániel táblabíró. Jékei István, Jékei Dani, Karl Béla, Nulinek Viktor, Nulinek Jenő, dr. Nagy Samu klinikai tanár, dr. Páter Béla gazd. akad. igazgató, Páter Károly, Pap Kristóf birtokos, Stief Jenő, dr. Szádeczky Lajos egyet. tanár, dr. Szádeczky Béla könyvtáros, Vörös József, Zágoni Dezső, Zágoni Viktor és M. Kovács Géza főtitkár és még több vendég.

Zichy-cseppkőbarlang. (II. Kirándulás 1 napos, 59 résztvevő). Május hó 4-én (vasárnap) rendezte az Erdélyi Kárpát-Egyesület ezidei második kirándulását. Ez alkalommal

az E. K. E. tagjai és ez Izraelita Leányegyesület tagjai az egyre jobban elhíresedő Zichy csepkőbarlangot keresték fel. A kirándulók reggel 6 óra 37 perckor indultak el a személyvonattal és a csepkőbarlang előtt levő vasúti megállóhelyhez délelőtt 9 óra 43 perckor érkeztek meg. Rövid villásreggeli után 15-ös csoportokban kezdetét vette a tél folyamán eszközölt újabb feltérési munkálatok által lényegesen kibővült barlangok megtekintése. Amíg két csoport a barlang labirintusait járta és a csodás csepkőalakzatokban gyönyörködött addig a többiek rövid sétakirándulásokat tettek a *Zergékörúton* és az úgynevezett *Szép kilátóhoz*. A barlang megtekintését az első két csoport két óra leforgása alatt végezte el. Ezután a barlangba ment a 3-ik és 4-ik csoport és az első és 2-ik csoport fogott hozzá az előbb említett turista utak bejárásához. Déután 2 óra körül volt az ebéd az E. K. E. turista vendéglőben. Ebéd után az egész társaság felment a Gabriella kilátóra és onnan a körúton leereszkedve megtekintette a *Devence*, a *Kecske-* és a *Sütőkemence* elnevezésű barlangokat. A kellemes séta után 4 óra körül érkeztek vissza a turista vendéglő elé, hol a cigányzenekar tüzes nótákkal fogadta a társaságot. Ekkor mindenki uzsonnázott és a terraszról gyönyörködött a sziklaszoros tenségében. Az időjárás nagyszerű volt amilyen-nél már jobbat kívánni sem lehetett. E körülmény meg is látszott a társaság hangulatán, mert a fiatalság egyrésze időnként deli táncrea is lendült. A kirándulók délután 5 óra 45 perckor induló vonattal utaztak haza fájó szívvel és Kolozsvárra vonatkéséssel este 10 óra körül érkeztek meg. Ez előzékeny vasúti állomásfőnökség az E. K. E. megkeresésére úgy meret valamint jövet külön kocsikat bocsátott a kirándulók rendelkezésére. A kiránduláson résztvettek: Bérczi Miklósné, Derzsi Lajosné, Dobó Juliska, Er-

dődy Józsefné, özv. Fehér Andrásné, Fülöp Rózsi, Fülöp Margit, Gregor Anna, Graboviczky Margit, Höflich Riza, Izrael Dóra, Klein Rózsi, Katz Regina, Klárman Riza, Lóvy Józsefné, Lóvy Nándorné, Markovits Riza, Neumann Mórné, Nozsin Szidi, Noszin Rózsi, özv. Poszler Józsefné, Poszler Olga, Regiusz Artúrhné, Reisz Stefánia (Gorbó) Rosenfeld Árminné, Somogyi Olga, Turi Jolán Vámos Samuné, Vámos Olga, Wesel Szidi, Wertheimer Samuné, Wertheimer Izidorné, Wertheimer Olga, Böske, Margit és Dóra, Winkler Janka, Bérczy Miklós, Derzsi Lajos, dr. Dobó Ferencz, Erdődy József, Gálffy Jenő, Gálffy Lőrinc, Heiman Géza, dr. Herrmann Antal (Budapest), Lux Gyula, Markovits Samu, Mendel Lajos, Nulinek Viktor, Regiusz Arthur, Sternberg Ottó, Telcs Imre, Ürmössy Géza, Végh Lajos, dr. Wertheimer N. Wertheimer Izidor, Vámos Samu és M Kovács Géza E. K. E. főtitkár.

Túr. hasadék (III. kirándulás egy és fél napos, 11 résztvevő). *Torda-hasadék* (IV. kirándulás egy napos, 10 résztvevő), A gyönyörű májusi napokat igyekezett Egyesületünk kirándulásokra felhasználni, ezekből május hó 18-án (vasárnap) egyszerre két kirándulást rendeztünk. A két kirándulással máskülönben az egyesület a gyalogolni szerető és a kényelmesebb tagok közötti ellentétet akarta kiegyenlíteni, illetőleg mindkét árnyalatnak igényeit szolgálni. A gyalogolni szerető edzetebb turisták útíránya a Bükkerdő, a Mikesi vízválasztó gerinc és Komjászeg község volt, célpontja pedig a Turi-hasadéknak zeg-zugos belseje. Az utóbbi kirándulók 17-én (szombat) délután 4 óra 10 perckor, indultak el gyalog a Szentgyörgytérről. A Bérésényi turista házhoz érkeztek 5 óra 30 perckor. Itt uzsonnáztak és örömmel vették tudomásul, hogy már a távbeszélő is be van vezetve a közönség szolgálatára. Innen estefelé egy futó-

zápor által üldözve sietve gyalogoltak föl az Árpád-menedékházhoz, közben nagyszerű ponorúmat nyújtott a lenyugvó naptól megaranyozott körkép és az esőfelhőkön át vereslő napsugár. Rövid vacsora után nyugóvora tért a társaság, hogy másnap hajnalban pihenve hajthassa végre a kitűzött feladatot. Vásárnap hajnali 3 órakor már talpon voltak, megreggeliztek és 4 óra 10 perckor az éjjel lehullott bő csapadéktól nedves füves erdei uton megkezdették a gerincvándorlást. Reggel 6 órakor még utolérte a társaságot egy alig 5 percig tartó szitáló eső, azonban azontúl a legpompásabb időben volt részük és gyönyörködhettek a Gyalui-havasok és az Erdélyi Erchegység gyönyörű panorámájában. Dél előtt 9 órakor már megérkeztek Túr községbe. Itt hosszabb pihenőt tartottak és bevárták a kocsival érkező kirándulókat akik a kitűzött időre szintén pontosan megérkeztek. Túr községből a gyalog kirándulók a Hasadék jobboldali peremére vonultak fel és onnan a kevesek által ismert merész ösvényen behatoltak a Hasadék belsejébe, hogy sziklákon mászkálva az egészet bejárják. A Hasadék bejárása 3 órát vett igénybe. Az alsó malomnál 12 ó. 30 perckor volt az ebéd. Innen 1 ó. 30 perckor indultak tovább egy rendkívül meredek gyalogösvényen újból a jobboldali peremre ahonnan a régi római vízvezetési forrásokhoz gyalogoltak. A pompás vízi forrásnál felüdtívén magukat tovább vonultak Tordára ahová 4 ó. 4 órakor érkeztek meg, hogy hazautazzanak a 4 ó. 57 perckor induló vonattal. Kolozsvárra a legjobb kondícióban 8 ó. 5 perckor érkeztek meg. E kiránduló társaság 1 nap és fél délután 42 kilométert gyalogolt. A kiránduláson M. Kovács Géza egyesületi főtitkár vezetése alatt résztvettek: Adorján Róbert, Berde Imre, Bloch Sándor, Baumann László, Dávid Béla, Dobos Gerő, Ferenczy Simon, Léderer József, Nulinek Viktor és Zágoni Viktor.

A Kocsi kirándulók célpontja a Torda-hasadék volt. E kiránduló-csoport vasárnap reggel 6 ó. 30 perckor indult el Kolozsvárról mert bevárta a reggeli zápornak lehullását. Túr községbe érkeztek 9 órakor, itt, rövid pihenőt tartottak, majd pedig a kocsikat az ugynevezett Mokányok útjára küldötték és felgyalogoltak a Turi hasadék jobboldali peremére. Felülről megtekintették a Hasadékot és azután felülve a kocsikra a Torda-hasadék Peterdi szájához kocsiztak. Itt a kocsik visszamaradtak és a kirándulók bejárták az egész hasadékot gyönyörködve annak fenséges szépségében. Ebéd után visszatértek a kocsikhoz és estvére hazautaztak Kolozsvárra. E kiránduláson Kovács Aladár vezetése alatt résztvettek Bertleff Józsefné, Connert Hegvig, Graboviczky Margit, Gregor Anna, Dubinievicz Oszkárné, Bertleff József, Karl Béla, Dubinievicz Oszkár, Kovács Imre. A gyalog kirándulók költsége 2 kor. 70 fillér, a kocsi kirándulóké pedig 7 kor. 80 fillér volt.

Hidegszamos völgye-villamos művek. (V-ik kirándulás 1 napos, 14 résztvevő.) Május hó 25-én rendezte egyesületünk 5-ik kirándulását a Hidegszamos völgyébe. A kiránduláson résztvettek kocsival: Bertleff Józsefné, Graboviczky Margit, Gregor Anna, Szuhányi Ilona, Baumann László, Bertleff József, Bertleff Bandi, Kovács Aladár, Kovács Imre, Layda Jenő, akikhez kerékpáron és gyalog csatlakoztak: Adorján Róbert, Csatlós Gyula, Dávid Béla, Zágoni Viktor. A kocsival kirándulók reggel 6 órakor indultak el a Mátyás- király születési házában levő irodától. Gyaluban rövid pihenőt tartottak, és bevárták a reggeli zápor lehullását. Azután tovább utaztak a gyönyörű Hidegszamos völgyébe az Olasztelepig. Innen gyalog mentek tovább a Bethlen szikláig és ugyancsak gyalog délután 2 órára érkeztek vissza az Olasztelepre. Itt ebédeltek és ebéd után megtekintették a *Villamos műveket* és a *völgyzáró gátat*.

Ezután 5 óraker újból kocsira ültek és haza útaztak Kolozsvárra hová este 9 óra körül érkeztek meg. Egyszóval a kirándulás a bizonytalan időjárás dacára nagyon jól sikerült.

Bükkerdő, Géczy-vár. (VI-ik kirándulás.) E kirándulásnak kiváló érdekességet kölcsönzött az a körülmény, hogy 1 nap alatt 42 kilométert kellett a résztvevőknek begyalogni. A kiránduláson résztvettek: Adorján Róbert, Baumann László, Bloch Sándor, Berde Imre, Feigl Hermann, Hőncz Arisztid, Léderer József, Nulinek Viktor, Oroszlán Pál, Pallaghy László, Sebestyén József, Zágonyi Viktor, M. Kovács Géza E. K. E. főtitkár.

A kirándulók május 31-én délután 5 óra 30 perckor indultak el a Majális-utca sarkáról. Este 8 óraker érkeztek a bükketői Árpád menedékházhoz. Itt megvacsoráztak és turista módon megháltak. Junius hó 1-én reggel 4 óraker kezdtek meg nagyobb szabású gyaloglásukat mindenütt a Bükk élén haladva. Az Árpádcúcsra 4 óra 45 perckor érkeztek fel hol örömmel tapasztalták, hogy az egyesület a messzelátó tornyot újból kijavította. A toronyról néhány percgig gyönyörködtek a kilátásban és azután tovább gyalogoltak a Kismagura alatt Szelicse községbe és innen Oláh-Létán és Nagy-Létán át a Géczy-várhoz hová tervezet szerinti időben délelőtt 10 óraker érkeztek meg. Mindenkit meglepett a várromnak és annak hátterét képező erdős hegyhátaknak gyönyörű képe. Hosszabb pihenő után a vár alatt levő forrásnál ebédeltek és azután Tordaszentlászlón, Magyarfenesen és Szászfenesen át 9 és 19 óra között érkeztek Kolozsvárra. A kirándulás igen jól sikerült dacára annak, hogy két ízben futózápor érte utól a társaságot. A 42 kilométer útvonalnak 1 nap alatt való begyalogolása bizonyosságot tett arról, hogy túristáink ha kellő gyakorlattal rendelkeznek egy szép vi-

déknek meglátogatásáért semmi fáradságtól nem riadnak vissza.

A Székelykő és a szolcsvai Buvópatak. (VII-ik kirándulás 1 és $\frac{1}{2}$ napos. 27 résztvevő.) Az Erdélyi Kárpát-Egyesület junius hó 7-én és 8-án nagyobb szabású kirándulást rendezett az 1130 méter magas Székelykőre és a híres Buvópatakhoz. A kiránduláson résztvettek: Hartig Miczi, Hőncz Kálmáné, Hőncz Dóra, Hőncz Ilonka, Syékely Jolán, Theil Frigyesné, dr. Ruzitska Béláné, dr. Hőncz Kálmán, Kéler Ede, Theil Frigyes, Hartig Vilmos, dr. Ruzitska Béla, Feigl Herman, Baumann László, Dávid Béla, dr. Lutter Károly, Szombati Kálmán, dr. Ruttká Ferencz, Adorján Róbert, Tamás Jenő, dr. Marinka Lajos, Deák Viktor, Gruzsa Lipót, Hőncz Arisztid, Schiller Ede, Tóth Kálmán és M. Kovács Géza főtitkár. A kirándulók junius hó 7-én délután 1 óra 15 perckor indultak el vasuttal. Válfalvára érkeztek délután 5 ó. 53 perckor. A kirándulókat már a Tordáról Válfalvára való vasúti útazás alkalmával kellemesen gyönyörködtette a lenyugvó nap által megvilágított Torda-hasadék és az aranyosmenti hegységek gyönyörű képe. Várfalváról a községen majd egy erős emelkedésű erdei ösvényen keresztül gyalog utaztak Csegezre hová este 8 óraker érkeztek meg. Elszállásolás után mindenki sietve nyugovóra tért, hogy a másnapra kitűzött nehéz feladathoz pihent izmokkal foghassanak hozzá. Hajnali 2 óraker már útra készen állott a társaság és Biró Máté csegezi E. K. E. ügyvivő vezetése alatti felgyalogoltak a Székelykőre, hová reggel 4 óraker érkeztek meg és elragadtatással gyönyörködtek a napfelkeltében majd bejárták a csegezi Geszteg elnevezésű csúcsot onnan átmentek a főcsúcsra majd a hidasi Gesztegre és azután egy rendkívül meredek oldalon ereszkedtek le a Toroczkói völgybe és begyalogoltak Toroczkószentgyörgyre hová 7 ó. 10 perckor érkeztek meg. Itt megreggeliztek és hosszabban pihentek. A társaság-

nak egy kisebb része kellő gyakorlat hiánya miatt itt visszamaradott és a 11 km.-re lévő Borrévre való begyalogolást tűzte ki maga elé. A kirándulók nagyobb része azonban dicséretesen kitartott az eredeti tervet mellett és 9 órakor megkezdte Bedelő községen keresztül a Bedelői havasokra való fásasztó hegymászást, hogy a híres szolcsvai Buvó-patakhöz juthasson.

Az erős emelkedésű ösvény és a hátizsákok sulya próbára tették kirándulók erejét azonban az elmaradt Székelykő hatalmas tömege, majd a Kőköz borzalmas szikláit és a délről északra húzódo Bedelői havasok szaggatott gerincének képe felejtették a fáradságot. Déli 12 órakor érkeztek fel a vízválasztó előhegység tetejére, hol a Paragoz nevű forrásnál rövid pihenőt tartottak, majd felvonultak az Aranyos-völgybe átjáróul szolgáló hegy nyeregére ahonnan nagy-szerű képet nyújtott a vad hegyektől szegélyezett kanyargó Aranyos folyó. Szabad szemmel is pompásan láthatók a Skarisora sziklát, az Öreghavast, amely még itt-ott hóval vált borítva továbbá igen szép volt a Bihar hegység vonulata. Innen sietve ereszkedtek le a Pojnica, a Ponor és a Száka patakok eggesüléséhez ahol a három patak egy szikla aljában egyesül és egy barlang üregben eltűnik. Igen szép látványt nyújtott a Pojnica patak befolyása amint egy

szűk sziklaszoroson át vizesést alkotva zuhog le a vtznyelő üregbe. A kirándulók innen sietve igyekeztek a Bedelői kő elnevezésű szikla fal alá felkeresni azt a helyet, ahol a víz egy merész kupíves 18 méter magas barlangból egy patakká egyesülve ömlik ki, hogy azután több malmot hajtva az Aranyos folyóba szakadjon. A kirándulók kigyönyörködven magukat a barlangnyílás szépségében ebédelni kezdtek, azonban azt gyorsan és sietve kellett elkölteni mert sötét fekete viharfelhők gyülekeztek és sietni kellett Alsó-Szolosvára nehogy lekéssék az az napi utolsó vonatot. Alig végezték el az ebédet rettenetes dörgés és villámlás között felhőszakadás zuhogott le a szűk völgyre, de azért a kirándulók nem riadva vissza semmitől sietve gyalogoltak Szolosva felé ahová bőrig átázva délután 3 órakor érkeztek meg. Eltekintve a megázástól, a levonulás is érdekes volt, mert a hegyoldalokról lezuhogó vizek képe felejthetetlen látványt nyújtott. Alsó-Szolosvárról d. u. 4 óra 9 percekor indultak el vasúttal. Este telé Borréven felszálltak a vonatra a Torockó-szentgyörgyön visszamaradtak is úgy, hogy most már az egész társaság beérkezett Tordára és onnan együtt utaztak haza a gyorsvonattal Kolozsvárra hová 10 óra 30 perckor estve érkeztek meg. A fásasztó gyaloglást legjobban bírták a hölgyek. *M. K.*

Fürdőügyi hírek.

Korond gyógyfürdő a magyar Gleichenberg, mely 300 év óta gyógyító eszköze a gyöngélkedő emberiségnek és amelyet a jelenlegi tulajdonos 20 évi fáradozással emelt ki az enyészet karjaiból a vendégek kényelmére, újból nagy átalakuláson ment keresztül. A fürdő parkja majdnem tizszer akkora, mint

volt tiz évvel ezelőtt. A régi primitív kúnyhókat csinos villaszerű házak váltották fel és a tulajdonos-család vezetése alatt mindenben példás rend és bizalom gerjesztő tisztaság honol. Az Egészségügyi Országos Tanács véleménye szerint *Korond-fürdő* kiválóan érdemes a figyelemre, de elszomorító jelenség, hogy mégis e

gyógy-kincs a tüdőbaj országos védekezése alkalmából ez ideig teljesen számításán kívül hagyatott Remélhető, hogy ez év nyarán az általános figyelem valahára Erdélynek eddig kellőleg nem méltányolt gyógytényezőjére fog irányulni, mert folyó évi július hó 1-én a József kir. Tüdőbeteg Sanatorium Egyesület folyó évi országos küzgyűlését a székely fővárosban *Marosvásárhelyen* tartja. Ez alkalomból a gyűlés után kirándulás tervezetik *Korond-gyógyfürdőre* is, hova elsősorban az összes érdekelt vendégek és a marosvásárhelyi orvosok Lukács György v. b. t. t. elnök és Pakots József főtitkár vezetése alatt ki fognak rándulni, mint Gáspár Gyula fürdőtulajdonosnak szívesen látott vendégei. A kirándulók Korond után hazafelé utazásuk alkalmával megfogják tekinteni Szováta-fürdőt is.

M. K.

Uj fürdő a homoród mentén.

Homoród Karácsonyfalva határában a *Dungó-hegy* lábában egy csodákat tevő forrás fakad amelyből néhány évvel ezelőtt is az eltörő gázokkal együtt még melegvíz sugarak szökkeltek fel mintegy 2 m. magasságra és úgynevezett darázkövet, túrfát, lávahamut és kvarcfővenyt dobált ki mélyéből, amely között nagyobb timsó darabokat is lehetett találni. A forrás vize alkalikus, tartalmaz timsót, glabbersót, konyhasót, vasat és különböző más ásványi alkotórészeket. A *Dungó-hegy* forrása mintegy 50 év óta ismeretes. Rajongással beszélnek ennek a forrásnak gyógyerejéről mindazok, akik azt használva visszanyerték egészségüket. Köszvény, csúz, csont és ízületi

lobosodás, vízkórság, vérszegénység, és különböző más betegségekben szenvedők távoztak mindig el a forrástól egészségesen. Most néhány lelkes Homoród-menti férfiú mozgalmat indított a *Dungó-forrás* fürdővé fejlesztése érdekében. Építettek egy zárt fürdő medencét és a forrás elé öltöző fülkét. Most folyik a szervezkedés, hogy egy fürdőházat építsenek meleg fürdő részére. Erdélyben már elegendő fürdőnk van és azok legtöbbje küzd részvétlenséggel, ezért nem számíthat arra a *Dungó-forrás* is, hogy valaha forgalmas fürdő lehessen. Azonban mert Karácsonyfalván olcsón lehet lakást és élelmezést kapni s mert a forrás felett szép erdőség emelkedik és a Homoród-Almási híres barlang is gyalog ösvényen át alig 10 km. távolságra van, helyi fürdőnek alkalmas, továbbá nyaraló és kiránduló helyül kinálkozik. A helyes fürdő politika az volna, hogy Erdély ama néhány fürdűje ahol a közlekedési viszonyok kielégítőek, fejlesztesse nek a modern kívánalmaknak megfelelő fokára, a többi kisebb fürdők pedig fokozzák le magukat a helyi fürdők és az egyszerű nyaralók növényjára, mert a versenyt befektetés hiánya és egyéb okok miatt úgysem bírják. Erdélyben sok a fürdő, de nyugalmas nyaraló hely alig található, már pedig a közép osztály családai külföldön nyaralnak mert nyaralóhelyet keresnek és nem fürdőt. Karácsonyfalva a *Dungó-forrással* nyaralóhelyül kiválóan alkalmas és céltudatos eljárástól függ, hogy azzá is lehessen.

M. K.

Vásároljon mindenki E. K. E. gyűjtőt! 5% az egyesület javára. Unió gyűjtőgyár Budafok
